

ALS DE WELVAART VAN HET LAND OP HET SPEL STAAT

Als we de negatieve effecten van de stijgende olieprijs op korte termijn willen tegengaan, duikt onvermijdelijk dat 'monster van Loch Ness' op: de automatische loonindexering. Volgens **PAUL DE GRAUWE** zullen we alternatieve formules moeten uitdokteren, om zowel de werknemers te ontzien als degenen die hen tewerkstellen.

Duurdere olie: wie betaalt?

PAUL DE GRAUWE

Wie? Hoogleraar economie aan de KU Leuven.

Wat? Zolang er olieproducten in de (gezondheids)index opgenomen zijn, moeten we overwegen om met het indexmechanisme anders om te gaan.

Waarom? We mogen niet dezelfde vergissing begaan als in de jaren zeventig, toen de gevolgen voor productie en tewerkstelling dramatisch waren.

De olieprijs blijven stijgen. Of deze stijging zich zal doorzetten en het record van juli 2008 zal breken toen een vat ruwe olie meer dan 140 dollar bedroeg, is moeilijk te voorspellen. Zoveel hangt af van de politieke ontwikkelingen in de Arabische wereld. Niemand weet vandaag hoe de revolutionaire bewegingen er het politieke landschap zullen veranderen en wat de implicaties zullen zijn voor de productie van ruwe olie. Het kan dus best zijn dat de prijs van ruwe olie ver boven die 140 dollar zal uitstijgen; het is ook mogelijk dat dit niet gebeurt en dat de prijs van ruwe olie opnieuw daalt.

Op lange termijn is die onzekerheid minder groot. De enorme groei van de materiële productie in Azië en in andere delen van de wereld zal een opwaartse druk blijven uitoefenen op de prijs van ruwe olie. Het is dan ook aangewezen om hoe dan ook voorbereid te zijn op een periode van hoge olieprijs.

Welke zijn de economische effecten van duurdere olie voor een land als België? Het is belangrijk een onderscheid te maken tussen de korte- en de lange-termijneffecten. Die op de lange termijn zijn gunstig. De duurdere olie zal het gebruik op termijn doen dalen, en dat is goed voor iedereen.

Cirkelredenering

Ik wil het hier vooral hebben over de korte-termijneffecten. Een stijging van de olieprijs heeft tot gevolg dat we meer geld moeten afstaan aan de olieproducenten om dezelfde hoeveelheid olie in te voeren als voordien. Tenzij we besparen op het gebruik van olieproducten (wat op korte termijn niet zo gauw mogelijk is) zal er dus een afdracht van koopkracht zijn naar de olieproducerende landen. Er zal dus minder koopkracht overblijven om binnenlandse goederen en diensten te kopen. En dit zal een negatieve invloed uitoefenen op de binnenlandse economische activiteit.

Economen spreken in dit verband van een 'ruilvoetverslechtering'. Ze bedoelen hiermee dat de prijs die we moeten betalen voor ingevoerde goederen (in casu, olie) stijgt in vergelijking met de prijs die we krijgen voor onze exportgoederen. Dit leidt tot een verarming van het land. Met de opbrengst van de export kunnen we minder goederen invoeren. En willen

Of de olieprijs blijven stijgen, hangt onder meer af van de ontwikkelingen in de Arabische wereld. © Bagus Indahono / epa

De oplossing moet erin bestaan dat we een formule kiezen die de koopkracht van de werknemers 'in de mate van het mogelijke' beveiligd

we evenveel blijven invoeren dan zullen we op iets anders moeten besparen. De korte-termijneffecten ogen dus niet gunstig. Ze worden in België nog ongunstiger als gevolg van de automatische indexering van de lonen. Laat ik dat probleem als volgt verduidelijken. Zoals eerder betoogd, heeft een olieprijsstijging een collectieve verarming van België tot gevolg. De globale koopkracht van de Belgen daalt. Daar valt niet aan te ontkomen. Automatische loonindexering beschermt de koopkracht van de werknemers en de meeste steuntrekkers (gepensioneerden, werklozen). Maar deze groep Belgen beschermen heeft dan als impliciet gevolg dat de globale koopkrachtdaling volledig zal moeten worden gedragen door een andere groep. Die groep bestaat uit mensen wier inkomen niet gekoppeld is aan de prijsindex. Dat zijn de zelfstandigen en de ondernemingen.

Sommigen zullen zeggen: des te beter. Het is goed zo een herverdeling tot stand

toen dramatisch geweest. Het is belangrijk dat we die historische fout niet herhalen als de olieprijs blijven stijgen. De situatie van België is vandaag gunstiger dan in de jaren zeventig. We zijn nu minder afhankelijk van ruwe olie dan toen, de negatieve effecten zullen dus minder intens zijn. Bovendien gebruiken we bij de loonkoppeling de 'gezondheidsindex', die een aantal olieproducten uit de index heeft geschrapt. Het loonindexeringsmechanisme zal dus minder ingrijpende effecten hebben. Maar ze zijn niet helemaal verdwenen, omdat de gezondheidsindex nog een aantal olieproducten bevat (huisbrandolie) en energieproducten die gekoppeld zijn aan de prijs van ruwe olie. Als de olieprijs blijven stijgen, zal het systeem van automatische loonkoppeling het economische herstel hypothekeren. Het probleem kan opgelost worden door de effecten van de olieprijsstijging tijdelijk uit de index te halen. Dit kan bijvoorbeeld door gebruik te maken van een alternatieve index, met name de *bbp-deflator*. Dit is de prijsindex van goederen en diensten die in het binnenland worden geproduceerd, en waar ingevoerde goederen en diensten niet in voorkomen. Andere formules zijn mogelijk. De oplossing moet erin bestaan dat we een formule kiezen die de koopkracht van de werknemers 'in de mate van het mogelijke' beveiligd. Die clausule 'in de mate van het mogelijke' is belangrijk. Werknemers kunnen niet beschermd worden tegen een koopkrachtdaling die de hele economie treft. Als we dat toch proberen te doen, ondergraven we de economische welvaart van het land.

Alternatieve index

De automatische loonindexering is dus niet goed als het land geconfronteerd wordt met een ruilvoetverslechtering zoals we die vandaag meemaken. We hebben eenzelfde probleem gekend in de jaren zeventig toen de ruilvoetverslechtering intens was. De negatieve effecten op de productie en de tewerkstelling zijn

Excuus-truus of ons-kent-ons-fons?

In de beste der werelden hebben we vanzelfsprekend geen opgelegde quota nodig, schrijven **KATRIEN SCHAUBROECK** en **HANS MAES**. Alleen maak je jarenlang werkende processen niet in een handomdraai ongedaan.

KATRIEN SCHAUBROECK EN HANS MAES

Wie? Postdoctoraal onderzoeker FWO-Vlaanderen, wijsbegeerte, KU Leuven; docent wijsbegeerte University of Kent, Canterbury.

Wat? Talloze studies en experimenten tonen aan dat vrouwen – zeker aan de top van bedrijven – nog altijd benadeeld worden.

Waarom? Onbewuste voorkeuren en vooroordelen blijven een rol spelen bij dergelijke aanstellingen.

feit tot stand gekomen is. Vrouwen hebben een beperkte toegang tot topfuncties vanwege hun vrouw-zijn, en de ongelijkheid waardoor bestuursraden momenteel gekenmerkt worden is onrechtvaardig, het gevolg namelijk van al dan niet expliciete discriminatie. En discriminatie valt niet te ridiculiseren, het ideaal van rechtvaardigheid valt niet te betwifelen.

Wie tegenwerpt dat de invoering van quota ertoe zal leiden dat excuustruizen worden opgevoerd, stelt zich best de volgende vraag: denkt hij echt dat er zo weinig (minder dan de vooropgestelde quota) vrouwen zijn die een bestuursfunctie kunnen uitoefenen?

Of is de angst eerder dat bedrijven niet de moeite zullen nemen om bekwaam vrouwen te vinden en dan maar de eerste de beste vrouw zullen aanstellen? Dit laatste zou te betreuren zijn, maar het getuigt van weinig vertrouwen in de bedrijfswereld om te denken dat die zo laks omspringt met wie er in haar raden van bestuur zetelt.

It's psychology, stupid!

Aan de vrouwelijke bestuursleden van binnenkort die zich zouden afvragen of ze nu in dat bestuur zitten omdat ze vrouw zijn of omdat ze competent zijn, willen wij het volgende zeggen: geen van uw mannelijke voorgangers heeft zich ooit de vraag gesteld of hij daar zat omdat hij man was. Hij kon ook nooit van streek worden gebracht door een eventueel positief antwoord op die vraag. Want, laten we wel wezen, mannen kregen en krijgen nog altijd meer en betere beroepskansen dan vrouwen, niet omdat ze slimmer, ambitieuzer, competent, hoger opgeleid zijn, maar omdat ze man zijn. Niet alléén daarom natuurlijk, maar het op zich irrelevant gegeven man-zijn speelt vaak in hun voordeel. Dat is de enige verklaring voor tal van studies waarop wij de voorgaande sterke beweringen baseren en die zwart op wit aantonen dat vrouwen in bepaalde omstandigheden (die zich vaak voordoen aan de top van bedrijven) be-

nadeeld worden. Dat is bovendien een heel aannemelijke, begrijpelijke verklaring: menselijke beslissingen (over welk bestuurslid te benoemen, over welke werknemer promotie te verlenen...) zijn geen louter redelijke, feilloze deducties. Menselijke beslissingen zijn troebel, beïnvloed door tal van omgevingsfactoren, verwachtingspatronen, impliciete veronderstellingen, culturele conventies, groepsdruk, en nog veel meer processen die uitgebreid door psychologen worden onderzocht.

Tallose experimenten hebben aangetoond dat identieke prestaties (gaande van wetenschappelijke artikelen tot uitvoeringen van vioolconcerto's) anders beoordeeld worden naargelang ze aan een man of vrouw worden toegeschreven. De invloed van psychologische wetten die bekendstaan als *implicit bias*, *stereotype threat* of *similarity preference* is

bestrijden. Sollicitaties anoniem maken heeft effect (bijvoorbeeld de beslissing van enkele grote symfonische orkesten om audities achter de gordijnen te houden leidde tot een onmiddellijke toename in de aanwerving van vrouwelijke muzikanten), net als een goede genderverdeling in de benoemingscommissies (het ideaal is elk de helft, maar vanaf 30 procent vrouwelijke vertegenwoordiging zie je ook al resultaat). Maar in beroepssituaties waar anoniem solliciteren niet tot de mogelijkheden behoort of waar er op beslissingsniveau nog geen 30 procent vrouwen te vinden is, bieden quota vaak het enige efficiënte antwoord.

Wie wordt positief gediscrimineerd?

Wij zijn het helemaal eens met de tegenstanders van quota dat in een rechtvaardige wereld enkel naar merites en relevante talenten wordt gekeken – maar we

Mannen krijgen nog altijd betere beroepskansen, niet omdat ze slimmer, ambitieuzer, competent zijn, maar vanwege het irrelevante gegeven dat ze man zijn

uitgebreid onderzocht en onmiskenbaar aangetoond. Bovendien is ook bekend dat die mechanismen heel moeilijk 'van zelf' uit te schakelen zijn. Daarom treft wie zich er onbewust door laat leiden bij het nemen van belangrijke beslissingen ook geen schuld.

Wel is het grondig mis om het bestaan van dergelijke processen te ontkennen of te negeren, omdat het van hoogmoed getuigt te denken dat intelligente mensen (of slimme bedrijven) niet aan dergelijke onbewuste en onredelijke invloeden onderhevig zijn. De onrechtvaardigheden waartoe ze leiden zullen evenmin 'van zelf' verdwijnen. Quota zijn weliswaar niet het enige middel om dit onrecht te

betwifelen de vooronderstelling van deze critici dat we in een dergelijke rechtvaardige wereld leven die door de invoering van quota verpest zou worden. Beoordeling louter op basis van de prestaties die ertoe doen, is uiterst zeldzaam. Onbewuste voorkeuren en vooroordelen dragen erg vaak bij tot een partijdigheid die men, indien ze geëxpliciteerd werd, discriminerend zou noemen. Om het crux te stellen: mannen in de bedrijfswereld worden al jarenlang positief gediscrimineerd. In plaats van te focussen op het risico van de excuus-truus zou men zich beter de omvang realiseren van het hardnekkige probleem van de ons-kent-ons-fons.

WAARDE REDACTIE

Olieprijs

Door de stijging van de olieprijs naar aanleiding van de revoluties in de Arabische wereld stevenen de energieprijzen af op records. Als nu ook Saoedi-Arabië zou volgen, is het hek helemaal van de dam: een economische crisis loert om het hoekje. En de voedselprijzen volgen snel. Ironisch genoeg zijn het net die hoge voedselprijzen die de situatie in Tunesië hebben doen ontploffen.

Het wordt tijd dat we beginnen in te zien dat het zo niet verder kan. Ik word er moedeloos van als ik in deze krant lees dat onze minister van Energie en Klimaat Paul Magnette het zelfs niet meer nodig vindt aanwezig te zijn tijdens de Europese Raad voor energie maandag in Brussel i.v.m. energie-efficiëntie, meer ambitieuze CO₂-doelstellingen en gesprekken over de Europese energie-afhankelijkheid. De zoveelste blunder op rij en Electrabel blijft de win-

sten opstrijken. Kan het hem werkelijk niets schelen?

Als we niet snel op een radicaal andere manier beginnen om te gaan met onze grondstoffen en energie, zullen armoede en klimaatproblematiek ontelbaar meer slachtoffers eisen. Het verschil met enkele jaren geleden is dat het niet langer sciencefiction is: het gebeurt op dit eigenste moment. Het wordt tijd dat we overschakelen op alternatieven en vooral: dat we met z'n allen minder energie gaan verbruiken en afstappen van onze heu- en luxezucht. *The party is over*, in ons eigen belang en dat van onze planeet. Daarom, heren politici én burgers overall ter wereld, deze oproep: maak van de jasmijnrevolutie een heuse energierevolutie en bezorg ons, de generaties van morgen, een leefbare toekomst.

Jana De Poorter
(16 jaar, Oosterzele)

De Standaard maakt plaats voor jong cartoon-talent. © Lectrr